ედუარდ ბერნეისი

პროპაგანდა

(შეხედულებით მანიპულირება
დემოკრატიის პირობებში)

გამომცემლობა „აქტი“
თბილისი / 2024

„პროპაგანდა“ გადმოსცემს ბერნეისის დამაფრთხობელ ხედვას პროპაგანდის გამოყენებისა კოლექტიური ცნობიერების მართვისთვის სხვადასხვა სფეროში, როგორებიცაა: მმართველობა, პოლიტიკა, ხელოვნება, მეცნიერება და განათლება. ამ წიგნის დღეს წაკითხვა ნიშნავს თავზარდამცემ გაგებას იმისა, თუ რად იქცა სამთავრობო და თანამედროვე ბიზნეს ინსტიტუტები მასობრივი მანიპულაციის პირობებში.

თარგმანი შესრულებულია გამოცემის მიხედვით:
Propaganda by Edward L. Bernays
Liveright Publishing Corporation
1928

მთარგმნელი: დიმიტრი უჩანეიშვილი
კორექტორი: ნინო ჯავახიშვილი
გამომცემელი: გიზო ცაცუა
გამომცემლობა „აქტი“, 2024
ვებ-გვერდი: AKTI.GE
© iBooks
ISBN 978-9941-8-6598-5

სარჩევი

მიძღვნა...5
თავი I. ქაოსის ორგანიზება...7
თავი II. ახალი პროპაგანდა..17
თავი III. ახალი პროპაგანდისტები...30
თავი IV. საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ფსიქოლოგია.........45
თავი V. ბიზნესი და საზოგადოება..60
თავი VI. პროპაგანდა და პოლიტიკური ლიდერები........................90
თავი VII. ქალთა აქტივობა და პროპაგანდა......................................114
თავი VIII. პროპაგანდა განათლების სამსახურში...........................121
თავი IX. პროპაგანდა სოციალურ მომსახურებაში.......................135
თავი X. ხელოვნება და მეცნიერება...141
თავი XI. პროპაგანდის მექანიზმი..150
გამომცემლობა „აქტის“ მიერ გამოცემული წიგნები....................161

ჩემს მეუღლეს,
დორის ი. ფლაიშმანს

ამ წიგნში გადმოცემული ზოგი იდეა და მასალა გამოყენებული იყო სტატიებში, რომლებიც დაიწერა ჟურნალებისთვის The Bookman, The Delineator, Advertising and Selling, The Independent, The American Journal of Sociology, ისევე, როგორც სხვა გამოცემებისთვის, რომელთა მიმართ ავტორი გულწრფელ მადლიერებას გამოხატავს.

თავი I.
ქაოსის ორგანიზება

მასების ორგანიზებული შეხედულებებისა და ჩვევების ცნობიერი და გონივრული მართვა დემოკრატიული საზოგადოების მნიშვნელოვანი ელემენტია. ისინი, ვინც საზოგადოების უხილავ მექანიზმს მართავენ, წარმოადგენენ უხილავ მთავრობას, რომელიც ჩვენი ქვეყნის ჭეშმარიტი მმართველი ძალაა.

ჩვენ ვიმართებით, ჩვენს გონებას ყალიბში აქცევენ, იდეებს ჩაგვაგონებენ და ამას უმთავრესად ის ადამიანები აკეთებენ, რომელთა შესახებ არაფერი გვსმენია. ეს გახლავთ ჩვენი დემოკრატიული საზოგადოების ორგანიზაციის ლოგიკური შედეგი. ადამიანთა უზარმაზარი რაოდენობა ამგვარად უნდა თანამშრომლობდეს, თუკი ერთად ცხოვრება სურს შეუფერხებლად ფუნქციონირებად საზოგადოებაში.

შემთხვევათა უმეტესობაში ჩვენმა უხილავმა მმართველებმა არაფერი იციან კოლეგების შესახებ თავიანთ ირგვლივ.

ისინი გვმართავენ საკუთარი უნარების წყალობით, რომლებიც გულისხმობს ლიდერის ბუნებრივ თვისებებს, აუცილე-

ბელი იდეების მიწოდების ტალანტს და საკვანძო პოზიციებს საზოგადოებრივ სტრუქტურაში. როგორიც უნდა იყოს ჩვენი მიდგომა ამ მდგომარეობის მიმართ, ფაქტად რჩება, რომ ჩვენი ყოველდღიური ცხოვრების თითქმის ყველა აქტში, იქნება ეს პოლიტიკისა თუ ბიზნესის სფერო, ჩვენი სოციალური ქცევა თუ ეთიკური აზროვნება, ჩვენზე გავლენას ახდენს ადამიანთა შედარებით მცირე რაოდენობა – ჩვენი ასოცმილიონიანი ქვეყნის უმნიშვნელო ნაწილი – რომელსაც მენტალური პროცესები და მასების სოციალური აგებულება ესმის. სწორედ ისინი ეწევიან ძაფებს, რომლებიც საზოგადოებრივ ცნობიერებას აკონტროლებს, მართავს ძველ სოციალურ ძალებს და ახალ გზებს იგონებს სამყაროს გათოკვისა და ხელმძღვანელობისთვის.

ჩვეულებრივ, ვერ ხვდებიან ხოლმე, რამდენად აუცილებელნი არიან ეს უხილავი მმართველები ჩვენი ჯგუფური ცხოვრების მოწესრიგებულად ფუნქციონირებისთვის. თეორიულად ყველა მოქალაქე მას აძლევს ხმას, ვისაც სურს, რომ მისცეს. ჩვენი კონსტიტუცია არ ითვალისწინებს პოლიტიკურ პარტიებს, როგორც მმართველობის მექანიზმს, ხოლო მის შემქმნელებს, როგორც ჩანს, ვერ წარმოედგინათ ჩვენს ეროვნულ პოლიტიკაში არსებობა რაღაცისა, რაც თანამედროვე პოლიტიკური მანქანის მსგავსი იქნებოდა. მაგრამ ამერიკელმა ამომრჩევლებმა მალე აღმოაჩინეს, რომ ორგანიზებისა და მიმართულების მიცემის გარეშე, სავარაუდოდ, ასობით კანდიდატისთვის მიცემული ინდივიდუალური ხმა მხოლოდ არეულობას გამოიწვევდა. უხილავი მთავრობა, მოუმწიფებელი პოლიტიკური პარტიების ფორმით, თითქმის ერთ ღამეში ჩამოყალიბდა. მას შემდეგ ჩვენ გვაქვს შეთანხმება, რომ სიმარტივისა და პრაქტიკულობის მიზნებიდან გამომდინარე, პარტიული მექანიზმი არჩევანის ველს ორ ან, მაქსიმუმ, სამ-ოთხ კანდიდატამდე შეამცირებდა.

გამომცემლობა „აქტის“ მიერ გამოცემული წიგნები

ფრიდრიხ ნიცშე —

1. ანტიქრისტე
2. სიკეთისა და ბოროტების მიღმა
3. ტრაგედიის დაბადება მუსიკის სულიდან
4. კერპების მწუხრი, ანუ როგორ ფილოსოფოსობენ ჩაქუჩით

მერაბ მამარდაშვილი —

1. საუბრები აზროვნებაზე
2. სიმბოლო და ცნობიერება
3. კარტეზიანული განაზრებანი
4. ცნობიერება და ცივილიზაცია
5. ლექციები ანტიკურ ფილოსოფიაში
6. რაციონალურობის კლასიკური და არაკლასიკური იდეალები

სიორენ კირკეგორი —

1. შიში და თრთოლვა
2. სატანჯველის სახარება
3. ან/ან: ნაწყვეტი ცხოვრებიდან

ზიგმუნდ ფროიდი —

1. ეგო და Id
2. მოსე და მონოთეიზმი
3. ფსიქოანალიზის შესავალი
4. უკმაყოფილება კულტურით
5. მასების ფსიქოლოგია და ეგოს ანალიზი
6. სამი ნარკვევი სექსუალობის თეორიიდან
7. ყოველდღიური ცხოვრების ფსიქოპათოლოგია

ლევ შესტოვი —

1. უსაფუძვლობის აპოთეოზი
2. შემეცნების ფილოსოფია და თეორია
3. შემოქმედი და დამანგრეველი სამყარო

სვამი ვივეკანანდა —

1. კარმა-იოგა
2. ბჰაქთი-იოგა
3. შთაგონებული საუბრები
4. პატანჯალის იოგა სუტრა
5. ძველი ინდური ფილოსოფია
6. მედიტაცია და მისი მეთოდები

კარლ იასპერსი —

1. ნიცშე და ქრისტიანობა
2. ფილოსოფიის შესავალი

ბერტრან რასელი —

1. ესეები
2. ქორწინება და მორალი
3. რატომ არ ვარ ქრისტიანი

ᲔᲠᲘᲮ ᲤᲠᲝᲛᲘ —
1. ადამიანის სული

ᲛᲘᲒᲔᲚ ᲓᲔ ᲣᲜᲐᲛᲣᲜᲝ —
1. ქრისტიანობის აგონია

ᲘᲛᲐᲜᲣᲔᲚ ᲙᲐᲜᲢᲘ —
1. მარადიული მშვიდობისკენ

ᲔᲓᲛᲣᲜᲓ ᲰᲣᲡᲔᲠᲚᲘ —
1. ამსტერდამული მოხსენებები

ᲮᲝᲡᲔ ᲝᲠᲢᲔᲒᲐ-Ი-ᲒᲐᲡᲔᲢᲘ —
1. ეტიუდები სიყვარულზე

Დ. Ჰ. ᲚᲝᲣᲠᲔᲜᲡᲘ —
1. ფანტაზია არაცნობიერის თემაზე
2. ფსიქოანალიზი და არაცნობიერი

ᲒᲣᲡᲢᲐᲕ ᲚᲔ ᲑᲝᲜᲘ —
1. მასების ფსიქოლოგია
2. ერების ფსიქოლოგია

ᲯᲘᲓᲣ ᲙᲠᲘᲨᲜᲐᲛᲣᲠᲢᲘ —
1. მედიტაცია
2. თავისუფლება ცნობილისგან
3. სწრაფი ცვლილებების აუცილებლობა
4. პირველი და უკანასკნელი თავისუფლება

ᲝᲨᲝ —
1. სექსი
2. ცნობიერების მზე

3. საწყისთა საწყისი
4. სიყვარულის ძალა
5. რა არის მედიტაცია?
6. გზა სრულყოფილებისაკენ
7. სიცოცხლე, სიყვარული, სიცილი
8. მომავლის ადამიანის უფლებები
9. სექსიდან სუპერცნობიერებამდე

ალექსანდრე ბერკმანი —
1. ანარქიზმის ანბანი

ემა გოლდმანი —
1. ანარქიზმი, ათეიზმი, ფემინიზმი

ჯონ სტიუარტ მილი —
1. სოციალიზმი
2. თავისუფლების შესახებ
3. ქალთა დაქვემდებარება

იულიუს ევოლა —
1. ომის მეტაფიზიკა
2. ვეფხვის მორჯულება

მაჰათმა განდი —
1. გზა ღმერთისაკენ
2. ეთიკური რელიგია
3. ჯანმრთელობის გასაღები
4. რას ნიშნავს იესო ჩემთვის

ᲯᲝᲠᲯ ᲑᲔᲠᲙᲚᲘ —
1. ტრაქტატი ადამიანური შემეცნების პრინციპების შესახებ

ᲒᲘᲝᲠᲒᲘ ᲒᲣᲠᲯᲘᲔᲕᲘ —
1. გრძნეულთა ბრძოლა
2. დანახული რეალური სამყაროდან
3. შეხვედრები შესანიშნავ ადამიანებთან
4. ბელზებელის ნაამბობი შვილიშვილისთვის
5. ცხოვრება რეალურია მხოლოდ მაშინ, როცა „მე ვარ“

ᲜᲝᲜᲐ ᲮᲘᲓᲔᲨᲔᲚᲘ —
1. Carpe diem
2. მეტამორფოზა

ᲐᲕᲢᲝᲠᲗᲐ ᲯᲒᲣᲤᲘ —
1. სპინოზას ფილოსოფია

ᲘᲠᲐᲙᲚᲘ ᲑᲠᲐᲭᲣᲚᲘ —
1. ზეკაცის ჰერმენევტიკა

ᲟᲐᲜ-ᲞᲝᲚ ᲡᲐᲠᲢᲠᲘ —
1. ეგზისტენციალიზმი ჰუმანიზმია

ᲒᲐᲑᲠᲘᲔᲚ ᲛᲐᲠᲡᲔᲚᲘ —
1. იყო და ფლობდე

ᲜᲘᲙᲝᲚᲐᲘ ᲑᲔᲠᲓᲘᲐᲔᲕᲘ —
1. ყოფიერება, თავისუფლება, ღმერთი

ᲓᲔᲘᲕᲘᲓ ᲰᲘᲣᲛᲘ —
1. რელიგიის ბუნებრივი ისტორია

ლუდვიგ ბინსვანგერი —

1. ეგზისტენციალური ანალიზი

არმინ ნავაბი —

1. რატომ არ არსებობს არავითარი ღმერთი

ანი ბეზანტი —

1. კარმა
2. ბუდიზმი
3. ჯაინიზმი
4. თეოსოფია
5. მორალის საფუძვლები
6. ეზოტერული ქრისტიანობა თუ მცირე მისტერიები

ელენე ბლავატსკაია —

1. თეოსოფიის გასაღები

პაულ ტილიხი —

1. კულტურის თეოლოგია

მარტინ ლუთერი —

1. ქადაგება სიკვდილისთვის მზადების შესახებ

ალფრედ ადლერი —

1. ინდივიდუალური ფსიქოლოგია

ოსვალდ შპენგლერი —

1. გადაწყვეტილებათა წლები

ედუარდ ბერნეისი —

1. პროპაგანდა

რუდოლფ შტაინერი —

1. ეგოიზმი ფილოსოფიაში

რიჩარდ დოკინსი —

1. ღმერთის დელუზია

სადჰგურუ —

1. შინაგანი ინჟინერია

ვლადიმირ სოლოვიოვი —

1. ფილოსოფია | ხელოვნება